

Poezie (o)všem

Rýmové vehikulum jako by místy táhlo mimo autorský záměr

★★★

Anotace páté sbírky Radka Malého, *Světloplachých* z roku 2012, avizovala „riskantní vybočení z dosavadní linie autorovy tvorby“, verši loňského *Všehomíra* se — zase dle aktuální anotace — autor naopak „navrací k základní linii své tvorby“. Obě prohlášení je samozřejmě nutné brát s rezervou: v předchozí sbírce se sice básník pokusil o jakýsi koncept v podobě dvou stylově a formálně rozdílných oddílů knihy, což je v rámci jeho tvůrčí dráhy opravdu výjimka, jeho poetika však za tu dobu (ne-li v rámci celého díla, pak od *Větrných* z roku 2005 zcela jistě) zas tak dramatickou, natož riskantní proměnou neprošla.

Dílo Radka Malého se vyznačuje naprostou oddaností vázanému verši. Nedávno to byla rýmovaná čtyřverší, ve *Všehomíru* se vyskytují spíše sonety, rýmovaná osmiverší a dvanáctiverší (někdy s refrémem). Druhou konstantou Malého tvorby je nápadné sousedství dvou stylově protichůdných poloh: „tradiční“ melancholické, náboženské a milostné lyriky, která může působit kýchovitě (na autorův účet dokonce

zaznělo: „Malý je nesnesitelně patetický“ — M. Stöhr; určitý jev byl v jedné recenzi označen za „až nemožně poetický“ — O. Stehlíková), na jedné straně a na druhé straně „netradičních“ prostředků, jako je humor či satira („prezidentova žena posílá muže pro ovar“), makaronismy, dialektismy či kolokvialismy („Golem, kterým cloumá / stvořitel — kripl — frankenstein a ňouma“, motiv „selfie“) a tak dále. V každé Malého sbírce se tyto příznakové prostředky vyskytovaly, nicméně ve *Všehomíru* jich markantně přibýlo.

Jeden se musí ptát, co to s námi Malý hraje za hru. Je jasné, že formu miluje, je pro něj „svým způsobem mantra“ (E. Košínská), a přesto je s to tvořit rýmy jako „vrtulí / skrupulí“ či „s šampaňským / kampaň? S kým?“. Ty jsou zvukově sice přesné, vyhlížejí ale natolik komicky, že jsme dokonce právi je číst jako parodii či výsměch milované formě! Právě tak je to s obsahem Malého básní: vedle vyloženě krásných momentů, mezi které patří terceto ze sonetu „A přece se točí“: „Rveme se s větrem, vesmírem a těmi, / kdo chtějí Boha dělit třemi / a v botě tají kopyto“, sbírka obsahuje řadu klišé a banality, z nichž ale velká část znovu působí jako naschvály: „Budu tvůj gladiátor / Budu tvůj aligátor / Budu tvůj radiátor“.

V případě takového Krchovského by to bylo jasné: u něj odpovídá stylová (motivická, jazyková) směsice obsahu básní, neboť „nepatřičné“ výrazy v perfektním metru přinášejí obsažný nesoulad a souznění s marností, sebeironií a humorem, které jsou pro jeho texty typické. U Malého je to mnohem složitější. Je pravda, že se ve sbírce mnoho básní soustředí okolo titulního všehomíra (otázky

po kosmu-řádu a s ním související povaze dobra a zla), který se objevuje v mottu: „Ptal jsem se čtyřletého, jestli se bojí konce světa. Zeptal se mě: a kde to je?“ a v závěrečné básni, která začíná verši: „Klíč od poznání všehomíra leží pod rohožkou / neví se ale pod kterou“. V rovině motivů se často objevuje Bůh a Dábel, nebeská tělesa, hvězdáři a tak dále. Je však těžké jej považovat za jednotící element, poněvadž argument, že do všehomíra prostě patří vše, řád i chaos, ryzost i banalita, by byl spíše výmluvou. Titulní téma navíc zůstává jen rámcem, řada básní s ním nemá nic společného.

Jde tedy v Malého *Všehomíru* o geniální syntézu „vysokého“ a „nízkého“, jež umožňuje vznik natolik originálního zvukově-obrazného nálezu, který by legitimizoval stylový (či „zdrojový“) galimatyáš, anebo jde o slepenec, kdy se v případě nouze zapojují „běčkové“ zdroje? Proč Radek Malý rýmuje? Zdá se, že forma je pro něj přednější než obsah, že zákrak poezie převádí na rytmickou čistotu. Má k tomu co říci Malého variace Morgensternovy „Lasičky“: „Kus Měsíce se courá nebem / od horizontu k obzoru / a pomrkává na Zoru, / myslí si: Slnko, teba jebem! // Od vzteku spěje k názoru / a vůbec, zdá se, nevadí mu, / že Slovákem je kvůli rýmu / a sluncem noci — ze vzdoru.“

Michael Alexa

**Radek Malý: *Všehomír*,
Host, Brno 2015**